

Végh Ferenc ny. vezérezredes:

NEMZETKÖZI SZAKIRODALMI SZEMLE

A SZERZŐRŐL:

Dr. Végh Ferenc ny. vezérezredes (PhD), a Magyar Honvédség korábbi parancsnoka, vezérkari főnöke, nyugalmazott nagykövet (ORCID: 0000-0003-1688-6574; MTMT: 10087268)

UKRÁN TANULSÁGOK A JÖVŐBELI HARCOKHOZ: PILÓTA NÉLKÜLI LÉGI RENDSZEREK ÉS A MÉLYSÉGI CSAPÁS

A CIKK SZERZŐJÉRŐL: Harry Halem a Yorktown Intézet főmunkatársa és a London School of Economics Nemzetközi Kapcsolatok Tanszékének doktorandusza. Kutatásai a konfliktusok jövőjére, a haditengerészeti stratégiára és a hadművelleti művészet történeti felfogására fókuszálnak.

FORRÁS: Harry Halem: *Ukraine's lessons for future combat: unmanned aerial systems and deep strike.* *U.S. Army Quaterly Parameters*, 53. évf. 2023/4., téli félév. press. armywarcollege.edu/parameters/vol53/iss4/4/ (Letöltés időpontja: 2023. 12. 03.)

Bevezetés

Az orosz–ukrán háború számos tanulsággal szolgál az Amerikai Egyesült Államok hadseregének és az amerikai politikai döntéshozóknak és vezetőknek a felderítő-csapásmérő komplexumok természetéről és szerepéről a modern hadviselésben. Különösen igaz ez egy olyan harcvezető rendszer kifejlesztése terén, amely egyesíti a pilóta nélküli légi rendszereket és a műholdas felderítést annak érdekében, hogy lehetővé tegye a tűzkoordinációt az ellenség hátába irányuló mély csapásokhoz. Az alább bemutatott kutatás az ukrainai nyílt forráskódú elemzések és interjúk alapján a felderítő-csapásmérő komplexumok fejlesztésére és alkalmazására fókuszál a mélységi csapás és a kölcsönös területi támadás valószínűsége tekintetében.

Az orosz–ukrán háború az első eset, amikor mindkét fél olyan robusztus, bár még mindig nagyrészt primitív felderítő-csapásmérő komplexumokat (RSC) vet be, amelyeket háborús időkben alakítanak ki. Ez a helyzet lehetővé teszi a megfigyelők számára, hogy azonosítsák a komplexumok közötti interakció alapvető működését, amely programszerű és intellektuális leckét ad az amerikai hadsereg számára, mivel az az 1980-as évek óta először készül a közel azonos szintű ellenfelekkel történő szembenézésre. Ukrajna tapasztalatai azt mutatják, hogy a felderítő-csapásmérő komplexumok fontosak a mélységi csapásmérésben. Ukrajna esetében egy pilóta nélküli légi rendszer (Unmanned Aerial System, UAS) lehetővé teszi a csapásmérést mélyen az orosz háttérországban, mely révén maroknyi precíziós fegyver alkalmazásával jelentős hatásokat érnek el. Ez az elemzés először azonosítja a 2014–2022 közötti ukrán katonai tapasztalatok gyökereit, megállapítva: az orosz–ukrán háború mérőföldkő a harcászati, mivel mindkét fél primitív felderítő-csapásmérő komplexumokat alkalmaz. Ezt követően kifejti Ukrajna pilóta nélküli légi rendszerének, valamint a hírszerzési, megfigyelési

és felderítőrendszerének (Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance, ISR) műszaki és működési jellemzőit, illetve azonosítja azt a módot, ahogyan az ukrán UAS–ISR-rendszer lehetőséget teremt a mélységi csapásra. Végül felvázol néhány programszerű és elméleti tennivalót az amerikai hadsereg számára, különösen a mélységi csapás szerepét illetően.

Ukrajna stratégiai problémája és a katonai tanulási folyamat

A jelenlegi ukrán haderő az ukrán társadalom keresztmetszetét tükrözi, így a polgári alkalmazások kulcsfontosságúak az ukrán UAS–ISR-rendszer használatában, mivel az ukrán újoncok a civil tapasztalatokból ismert technológiákkal találkoznak. Mindazonáltal a rendszer alapötlete, vagyis egy átfogó UAS–ISR-rendszer létrehozása és annak összekapcsolása a parancsnokokkal, valamint az osztott tüzek lehetővé tétele már 2014-ben, a donbázi háború idején megszületett. Az orosz fegyveres erők a donbázi háború kezdete óta felülmúlják az ukrán haderőt. 2014-ben Ukrajnának körülbelül 6000 harcoló katonája volt, a politikai vezetés éppen traumatikus változáson esett át, és gyakorlatilag nem voltak nemzetközi partnerei. Ennek ellenére Ukrajna rosszul felszerelt erői előnyre tettek szert az oroszok által támogatott szakadárokkal szemben, és az időleges megingások ellenére meglehetősen jól teljesítettek. Innentől kezdve nyilvánvaló volt Ukrajna stratégiai problémája: minőségileg és mennyiségileg felülmúlhatatlan orosz hadsereggel került szembe, miközben nem voltak egyértelmű szövetségesei. Az ukrán fegyveres erők tehát innovációra kényszerültek.

Az ország strukturális politikai problémái ellenére a sajátos bürokratikus váltások, valamint a politikai kultúra viszonylag magas szintje tanulási előnyhöz juttatta az ukrán hadsereget az orosz haderővel szemben. Ukrajna az ország keleti részén folytatott *antiterrorista* műveletek néven folytatott tevékenységének bürokratikus elnevezését 2018-ban *egyesített erők hadműveletévé* nevezte át. Ez a változás hivatalosan elismerte Oroszországot a konfliktusban harcoló félként, és a parancsnoki felelősséget az Ukrán Biztonsági Szolgálatról átruházta az ukrán Vezérkarra. Ez az átmenet robusztus tanulási folyamatot generált az ukrán fegyveres erőkben, mivel katonái és tisztjei nyíltan megvitathatták az általuk vívott háborút. A belső tanulás illeszkedett a Nyugat kiképzőmisszióihoz. Ráadásul több mai magas szintű ukrán parancsnok is részt vett a donbázi harcokban vagy a 2014–2015 utáni kiképzésekben, akik ráadásul jóval fiatalabbak nyugati kollégáiknál, ami jelentős kultúraváltásra utal, lehetővé téve az innovációt.

Történelmi trendek és a modern csapásmérés

Az ukrán fegyveres erők pilóta nélküli légi és hírszerző, megfigyelő és felderítőrendszere, amely egyedülálló stratégiai kultúrájukból származik, nemcsak taktikai és programozási okokból érdekes. Az orosz–ukrán háború az első nagyszabású konfliktus a 2003-as iraki invázió óta, egyben az első olyan háború, amelynek során mindkét félnek meg kellett újítania és módosítania kellett felderítő-csapásmérő komplexumát. A felderítő-csapásmérő komplexum koncepciójának gyökerei megtalálhatók a szovjet és az orosz doktrínában, de fogalmilag azonosítható a nyugati katonai gondolkodással is. Röviden, a felderítő-csapásmérő komplexum egy integrált hírszerzési, megfigyelési, felderítő és célba juttató (Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance – Targeting, ISR/T) tűzrendszer, amelyben a célpont azonosítása és a megsemmisítése közötti idő rendkívüli mértékben csökken.

A felderítő-csapásmérő komplexum (Reconnaissance-Strike Complex, RSC) koncepciója elválaszthatatlanul kapcsolódik az 1980-as években az Amerikai Egyesült Államokban és

a Szovjetunióban bekövetkezett doktrinális fejlesztésekhez. Mindkét doktrína egyre inkább az ellenség hadműveleti mélységben történő megtámadására irányult. A megfelelően felépített RSC-nek lehetővé kell tennie a szinkronizálást az egész országban. Az amerikai hadsereg egy korai RSC-t telepített az iraki háborúban, míg Kína és Oroszország a 2010-es évek vége óta telepít saját felderítő-csapásmérő komplexumokat. Ezeknek a komplexumoknak alkalmazniuk kell a mesterséges intelligenciát is. Az a tény, hogy sem Ukrajnában, sem Oroszországban nem alkalmaznak jelentős mértékben mesterséges intelligenciát, jelzi, hogy az RSC-ik még mindig primitívek.

Ukrajna pilóta nélküli légi és hírszerzési, megfigyelési és felderítőrendszere (UAS-ISR)

Az ukrán hadsereg a pilóta nélküli légi rendszerek alkalmazására kidolgozott egy kifinomult módszert, amely integrálható egy szélesebb harcvezető rendszerbe, amely az Amerikai Egyesült Államoktól és magánműholdaktól is kap információt. A precíziós irányítású lőszernek egyre inkább képesek bármilyen egyedi célt eltalálni. Történelmileg azonban a fegyverek teljesítménye meghaladta a gyakorlati hírszerzési, megfigyelési és felderítési hatótávolságot. Ukrajna egy pilóta nélküli repülőeszközökre épülő RSC létrehozásával demonstrálja, hogy a pilóta nélküli légi rendszerek alkalmazásával hogyan csökkenthetők a precíziós lőszer és az ISR képességei közötti korlátok. Az ukránok UAS-ISR rendszere két célt valósít meg. Először is, a hagyományos, ütegből lött tüzérségi tüzet „precízióssá alakítja”, mely precíziós fegyverek képesek egyénileg támadni a célpontokat, és jelentősen javítani a tüzecsapás pontosságát. Másodszor, lehetővé teszi az ukrán haderő számára, hogy elosztott módon alkalmazza a tüzérséget szélesebb területen. Emiatt csökken a nyílt logisztikai csomópontok iránti igény, valamint alacsonyabb lesz az orosz tüzérség tevékenységének hatása, ezáltal lehetővé válik az ukrán hadsereg számára, hogy az anyagi hátránya ellenére versenyképes maradjon.

Meg kell jegyezni, hogy az orosz erők egyre gyakrabban alkalmazzák az ukránok módszereit, bár – a rossz kiképzési színvonal, a kevésbé hatékony felszerelés és az alacsonyabb minőségű tiszti és technikai állomány miatt – átlagosan arányos eredmények nélkül. Tekintettel arra, hogy a szerző túlnyomórészt az ukrán taktikákra, technikákra és eljárásokra összpontosított az országban töltött ideje alatt, és csak mellékesen foglalkozott az orosz féllel, nagyrészt az ukrán ISR/T gyakorlatra összpontosít.

Az ukrán harctér rendkívül zsúfolt. A peremvonal körüli 20 kilométeres zóna kiterjedt lövészároksorokat, földi elektronikus hadviselési rendszereket, légvédelmet, tüzérségi üteget és tüzérségi felderítőradarokat tartalmaz. Ezenkívül a legtöbb ukrán pilóta nélküli repülőeszköz kettős rendeltetésű, így működésük intuitív és olcsó, de csökkent az elektronikus hadviseléssel szembeni ellenálló képességük, valamint érzékelők és optikáik minősége is gyenge. A drónhelikopterek optikái a nagyjából 20 kilométeres nappali hatótávolságukkal 30 kilométeres ISR-hatótávolságot biztosítanak. A főbb orosz célpontok azonban ennél messzebb vannak, mivel Oroszország a logisztikai rendszerét a HIMARS-ok 2022-es bevetése után kiigazította. Míg a nagy pilóta nélküli légi rendszerek olyan optikával rendelkeznek, amelyek képesek azonosítani a célpontokat 40–80 kilométerre, vagyis sokkal nagyobb a hatótávolságuk, mint a kis méretű drónhelikoptereké, viszont azok hangosak és sebezhetőek a pontos légvédelem és az elektronikai ellentevékenység által. A tapasztalt drónkezelők rendelkeznek – a katonáorvosok mellett – az ukrán hadsereg legértékesebb katonai szak tudásával, és sokkal kevesebb pilóta nélküli légi rendszert veszítenek, mint amennyit a nyilvánosan közölt átlag alapján feltételeznénk.

Mélylési csapás és tűzfolyosók Ukrajnában

Az áttörés lebonyolításához vagy megghiúsításához meg kell nyerni a mélylési harcot. Az áttörés sűrűn védett frontvonalon, illetve annak védelme rendkívüli erőfeszítést igényel. A kifinomult logisztikai rendszer kulcsfontosságú, mert a tűzéréség felerősíti a logisztika szerepét, amire városi harcban még nagyobb szükség van. Támadásban tűzéréségre van szükség a védelmi pozíciók lefoglalására és megsemmisítésére, hogy lehetővé váljon a páncélosok áttörése. A védekezésben tűzéréségre van szükség, hogy tompítsa és végül elpusztítsa a támadó éveket. Mélylési csapásokra van szükség a frontvonal kiéheztetéséhez, az elektronikus eszközök megzavarásához, a védő vezetési és irányítási csomópontjainak lefoglalásához, valamint a támadó erő megzavarásához.

A nehézséget tehát a 30–100 kilométeres távolságban történő pontosság alkalmazása jelenti: az ukrán fegyveres erőknek a precíziós hatások maximalizálása és az orosz ellenütegek elkerülése érdekében egymás utáni tüzeket kell végrehajtaniuk. A megoldás az ügyvezetett tűzfolyosók létrehozása, az elektronikus hadviselési és a légvédelmi rendszerek vakfoltjainak a kihasználása, amelyeket a csapásmérő drónok és a nagy hatótávolságú tűzéréségi tüzek kiaknázhathatnak. Ukrajnában az Amerikai Egyesült Államok úralapú képességei és a kereskedelmi műholdas képalkotás segíti az ukrán hadsereget a célpontok azonosításában. A frontvonalat védő orosz elektronikai és légvédelmi rendszer elnyomásához vagy megsemmisítéséhez azonban jelenleg pilóta nélküli légi rendszerekre van szükség, pusztán a képalkotó képességük miatt, még akkor is, ha ezek a polgári specifikációjú modellek ki vannak téve az orosz zavarásnak.

A szerző a továbbiakban részletesen elemzi a tűzfolyosók létrehozásának körülményeit, eszközeit. Megállapítja, hogy a tűzfolyosók lehetővé teszik Ukrajna számára, hogy nagyszabású mélylési csapásokat hajtson végre, támadva ezzel az orosz hadsereg logisztikai hátterét. Valójában a mélylési harc elsődlegessége az orosz–ukrán háború központi leckéje, amely a jövőbeli harcokra ad lehetőséget. A mélylési csapás jelentőségét erősíti az a tény, hogy Oroszország a HIMARS-hadjárat kezdete előtt folytatta előrenyomulását.

Ukrajna három sikeres műveletet hajtott végre az orosz logisztikai rendszer ellen, bizonyítva a mélylési csapások jelentőségét. Először is, Ukrajna egy maroknyi, nyugatról biztosított HIMARS-t vetett be a 2022 nyári donbászi orosz offenzíva megállítására. Egy korlátozott ukrán támadás az Izjumtól nyugatra fekvő erdőben, a donbászi orosz előretolt utánpótlási körzet ellen ideális pozíciót biztosított Ukrajnának az orosz logisztikai és vezetési-irányítási csomópontok elleni HIMARS-csapásokhoz. A hatás szinte azonnali volt: miután bevették Szeverodonyeck és Liszicsanszk városát, majd előrenyomultak a Bahmut–Sziverszk–Szoledar vonal felé, az orosz erők hirtelen megálltak az ukrán mélylési csapások következtében. A mélylési csapás jelentőségét erősíti az a tény, hogy az orosz erők a HIMARS-csapások előtt éppen előrenyomultak.

Másodszor, 2022 őszén az ukrán mélylési csapások segítettek lehetővé tenni a harkivi offenzívát. Az orosz haderősűrűség csökkentését célzó megtévesztő kampány mellett a mélylési csapások megzavarták az orosz logisztikai vezetést és irányítást, létrehozva azt a műveleti sebezhetőséget, amelyet Ukrajna kihasznált.

Harmadszor, Ukrajna 2022 szeptembere és novembere között kihasználta a herszoni hídfő sajátos körülményeit, hogy rontsa az orosz pozíciót, ami végül a Dnyeper folyó jobb partjáról történő kivonulást eredményezte. Ebben a hadjáratban döntő szerepet játszott a nagy hatótávolságú tűzéréség, amely pusztította a hídfőhöz vezető orosz vasúti és közúti összeköttetést, és végül olyan alaposan kiürítette az orosz logisztikát, hogy kivonulásra kényszerítette az

oroszoikat. A cél az, hogy az ellenséges logisztikának nagy veszteségeket kell okozni. Ez arra kényszeríti az ellenséget, hogy növelje a távolságot a fő logisztikai csomópontjai és a frontvonal között, ami megnehezíti a szállítást, és arra kényszeríti az ellenséget, hogy időt és erőforrásokat fordítson a mélységi támadások elleni védekezésre.

Ez a változás további nehézségeket hoz létre a rendszerben. A rögzített állású védelmi erők kevesebb anyagot kapnak. A mobil tartalékok nagy hatású csapásoknak vannak kitéve, amint azt a Makijivka elleni csapáshoz hasonló incidensek is mutatják. Ezenkívül a vezetési-irányítási csomópontoknak könnyűeknek és mozgékonyoknak vagy nagyon megerősítetteknek kell lenniük, ami nagyobb védelmi erőfeszítéseket igényel, vagy növeli a parancsnokok kognitív terhelését.

Következmények az amerikai hadseregre nézve

Bár az orosz–ukrán háború szemléltető eset, sok tekintetben egyedülálló. Mindkét fél hasonló forrásokból meríti doktrínáját, és hasonló vagy azonos fegyvereket alkalmaz. Egyik fél sem tudja megtörni a másik integrált légvédelmi hálózatát – Ukrajna a modern repülőgépek, Oroszország a kellően precíziós fegyverek hiánya miatt –, vagyis a mélységi csapásokat elsősorban rakétákkal hajtják végre. Oroszország nem alkalmaz kinetikus műholdromboló eszközöket, és a nyílt forrásokban sincs információ műholdak zavarásáról, ami tagadhatatlanul fontos tényező a jövőbeni háborúban. A pilóta nélküli légi rendszereket alkalmazó ukrán és orosz felderítő-csapásmérő komplexumok alkalmazása a mélységi csapások végrehajtásánál idővel csak fokozódni fog, ahogy ezek a komplexumok egyre kifinomultabbá válnak. Az Amerikai Egyesült Államok hadserege valószínűleg közel egyenrangú hagyományos ellenfelekkel fog szembenézni egy elosztott felderítő-csapásmérő komplexummal, amely többszörös redundanciát és ami különösen fontos, mesterséges intelligenciát is tartalmazni fog, hogy lerövidítse a megsemmisítési folyamatot.

Az ukránoknak nem egy elvont hálózattal kell szembenézniük, hanem egy konkrét, földrajzilag felépített ellenféllel. A túl korán és tömegesen alkalmazott orosz erők rendkívüli módon ki vannak téve a precíziós csapásoknak; az ukrán erők is ugyanígy veszélyben vannak. Az Amerikai Egyesült Államok úgyszintén hasonló típusú fenyegetéssel fog szembesülni, igaz, kifinomultabbakkal. Ebből a valóságból adódik egy olyan RSC szükségessége, amely elosztott ISR-rendszert tartalmaz, lehetővé téve precíziós effektusok speciális alkalmazását az ellenség mélységében lévő RSC-i pusztítására. A pilóta nélküli légi rendszerek szinte biztosan részét képezik a megoldásnak. Ahogy a kereskedelmi dróntechnológia fejlődik, elterjednek a kis, olcsó, bizonyos elektronikus hatásokkal szemben ellenálló drónok. A mesterséges intelligencia és a korszerű számítástechnika csökkenti a drónoknak a GPS-től és az emberi irányítástól való függőségét, míg a kisebb, jobb minőségű optikák növelik a pilóta nélküli légi rendszerek azon képességét, hogy észrevétlenül és nagyobb távolságokból azonosítsák a célpontokat. A műholdak is számítanak majd, különösen a fejlett érzékelőkkel rendelkező mikroműholdak.

Ukrajnának, még ha korlátozottan is, megvan a képessége arra, hogy Oroszországon belüli célpontokat támadjon meg, és ugyan hatékonyan harcol, de szinte tehetetlen az orosz stratégiai csapásmérő hadjárattal szemben. Nem valószínű, hogy az Amerikai Egyesült Államoknak olyan ellenféllel kell szembenéznie, akit le tud győzni, ha nem veszi figyelembe a területére irányuló csapásokat, ha azt reméli, hogy a győzelmet olyan időskálán érheti el, amely inkább hónapokhoz vagy évekhez, mintsem egy évtizedhez közelít. Két egyformán kifinomult felderítő-csapásmérő komplexum tehát növelheti a kölcsönös területi csapások valószínűségét és az eskaláció lehetőségét.

AZ UKRAJNA ELLENI OROSZ INVÁZIÓ A NYUGATI ELRETTENTÉS KUDARCA VOLT?

A CIKK SZERZŐJÉRŐL: Bettina Renz a nemzetközi biztonság professzora a Nottinghami Egyetem Politikai és Nemzetközi Kapcsolatok Karán. Stratégiai tanulmányokkal foglalkozik, különös tekintettel az orosz védelem- és biztonságpolitikára.

FORRÁS: Bettina Renz: Was the Russian Invasion of Ukraine a Failure of Western Deterrence? U.S. Army Quaterly Parameters, 53. évf. 2023/4., téli félészám. <https://press.armywarcollege.edu/parameters/vol53/iss4/1/> (Letöltés időpontja: 2023. 12. 12.)

2022 februárjában sok megfigyelő eleinte a nyugati elrettentés kudarcaként értékelte az ukrajnai orosz inváziót. Ez az értékelés helytálló volt, mivel a Nyugat soha nem fogalmazott meg világos stratégiát az ilyen invázió elrettentésére. Ez a tanulmány bemutatja, hogy a Nyugat mit tett és mit nem tett az inváziót megelőzően, és hogy az elrettentési erőfeszítések a Kreml motivációival kapcsolatos problematikus feltételezéseken alapultak. Az írás szándékoltan olyan tanulságok levonásával zárul a nyugati katonai és politikai szakemberek számára, melyek segíthetik a jövőbeli gondolkodást Oroszország elrettentésével kapcsolatban.

A nyugati elrettentés és az orosz fenyegetés

A Szovjetunió bukását követő első két évtizedben Nyugaton kevesen gondoltak arra, hogy Oroszországot el kell riasztani az agressziótól. Az egyre agresszívebb külpolitika és különösen a Krím Oroszország általi annektálása 2014-ben megfordította ezt a tendenciát. A politikai döntéshozók felismerték, hogy a NATO-nak a védelmi kiadások növelése és keleti szárnyának megerősítése révén javítania kell hagyományos elrettentési politikáját. A Nyugat ugyanakkor jelentős erőfeszítéseket tett, hogy segítse Ukrajnát saját biztonságának megerősítésében. Ezek az erőfeszítések azonban vitathatatlanul nem jelentek meg az ukrajnai orosz invázió elrettentésére megfogalmazott nyugati stratégiákban.

A Nyugat biztonságának növelése

A Nyugat és konkrétan a NATO védelmi helyzete kiigazításokat igényelt az orosz agresszió szándékának elrettentése érdekében. Következésképpen a nyugati védelmi tervezés a NATO területe ellen irányuló esetleges orosz támadások elrettentéséhez szükséges eszközök és módok javítására összpontosított. Ez az előkészület magában foglalta a védelmi kiadások növelését, a Szövetség keleti szárnyának megerősítését, valamint egységről és elszántságról tett tanúbizonyosságot a szövetséges területek orosz agresszió elleni védelmére. Ilyen erőfeszítések közé tartozott a 2014-es NATO-csúcson elfogadott Készenléti Akcióterv, amely részletezte a közép- és kelet-európai NATO-tagországok biztonsága érdekében tett intézkedéseket. Az elriasztandó orosz fenyegetést elsősorban nem Ukrajna elleni fenyegetéseként határozták meg, hanem „Oroszország fegyveres támadásaként egy NATO-tag ellen”.

Segíteni Ukrajnát, hogy segítsen önmagán

A Nyugat azon szándéka, hogy elrettentse az orosz fenyegetést, nem jelentette azt, hogy figyelmen kívül hagyta Ukrajnát. Az Ukrajna támogatására hozott intézkedések azonban

soha nem jelentették az invázió ellen irányuló nyugati elrettentést. A Krím annektálására válaszul a nyugati államok többsége büntető szankciókat vezetett be Oroszországgal szemben.

A NATO–Ukrajna kapcsolatok az 1990-es évek elejére nyúlnak vissza, amikor a Szövetség ígéretet tett „a politikai és a katonai együttműködés fokozására”, valamint „az ukrán fegyveres erők modern és hatékony szervezetté történő alakításának támogatására, hogy az képes legyen hiteles elrettentést és védelmet nyújtani a katonai fenyegetésekkel szemben.” Ezek az ígérek 2016-ban valóra váltak az Ukrajna számára kidolgozott Átfogó Segítségnyújtási Csomag NATO általi jóváhagyásával, amely célzott támogatási intézkedéseket kínált, különösen a védelmi szektor számára azzal a szándékkal, hogy segítse az országot, hogy rugalmasabbá váljon, valamint jobban gondoskodjon saját biztonságáról. Az Átfogó Segítségnyújtási Csomag kétoldali megállapodások keretében képzést és bizonyos felszerelések biztosítását is magában foglalta, de kiemelten kezelte Ukrajna hosszú távú demokratikus fejlődését mint a hatékony fegyveres erők létrehozásának alapját.

Nyugati elrettentés és Ukrajna inváziója

Általános elrettentés

A 2014 és 2022 közötti időszak nagy részében a Nyugat nem fogalmazott meg olyan stratégiát, amely kifejezetten az ukrain orosz invázió elrettentésére irányult volna. Úgy tűnik, hogy azok a megfigyelők, akik az inváziót a nyugati elrettentés kudarcaként értékelték, arra számítottak: az általános elrettentés elegendő. Ukrajna inváziója nem jelenti a nyugati általános elrettentés kudarcát abban az értelemben, hogy Oroszország alacsonyabb rendűnek látta volna a NATO egyesített katonai erejét. Ehelyett, mivel a kollektív védelmi záradék nem terjedt ki Ukrajnára, amint azt a Szövetség következetesen megerősítette, a kollektív katonai képességeiben rejlő látens fenyegetés ebben az esetben kevésbé befolyásolta a Kreml tervét.

Kiterjesztett elrettentés

A megfigyelők abban is reménykedhettek, hogy a nyugati kiterjedt elrettentés hatásai elriasztják Oroszországot attól, hogy megtámadja Ukrajnát. A kiterjesztett elrettentés az az elképzelés, hogy egy cselekvő szereplő katonai erejének látens fenyegetése várhatóan megakadályozza a közvetlen támadást, és ez az erő előrevetíthető egy harmadik nemzet, általában az elrettentő szövetségese vagy pártfogoltja elleni támadások elrettentésére. 2021-től megjelentek a katonai erők Ukrajna határain, és egyre több bizonyíték érkezett a közelgő invázióra.

A Nyugat jelzései a Kreml felé konkrétabbá váltak, és kifejezett, kiterjedt elrettentő fenyegetéseket is tartalmaztak. Néhány NATO-szövetséges fokozta a fegyverek szállítását. Nem meglepő módon ezek a fenyegetések meglehetősen korlátozottnak bizonyultak. Széles körben elismert tény, hogy különösen nehéz a fenyegetések hitelessé tétele kiterjedt elrettentési helyzetekben, amikor egy szereplő nemzetbiztonsága nem azonnal forog kockán. A NATO-erők alkalmazása az Oroszország ellen harcoló Ukrajna megvédele érdekében lekerült a lehetőségek közül, mivel Ukrajna nem tagja a Szövetségnek, a Nyugat lehetőségei ezen a ponton erősen korlátozottak voltak, hogy hiteles, kiterjedt elrettentő fenyegetést közvetítsen a Kreml felé.

(Hiteltelen) elrettentő fenyegetések

A legalapvetőbb szinten az elrettentés akkor működik, ha az elrettentett nemzetet „lebeszélük” a kívánt cselekvés megtételéről, mert az úgy gondolja, hogy a várható veszteségek elfogadhatatlanok. A Nyugat egyik jelzett fenyegetése sem teremtette meg ezt a hitet a Kreml

gondolkodásában. Nem voltak elegendők azok a figyelmeztetések, miszerint a NATO megerősíti védekező pozícióját a keleti szárnyán és a balti államokban arra, hogy meggátolják a küszöbön álló inváziót. A Szövetség saját védelmének megerősítésére tett erőfeszítései azonban csekély jelentőséggel bírtak a Kreml központi háborús célja, Ukrajna leigázása és megszállása szempontjából. A nyugati fenyegetés a megbénító gazdasági szankciókkal nem jelentett hiteles elrettentő tényezőt.

Ebben a tekintetben lehetséges, hogy a várható szankciók nagyságrendjének meggyőzőbb megfogalmazása hatással lett volna Oroszország számításaira a katonai agresszió költségeiről. Ezt az eredményt azonban nem lehetett volna garantálni. Emiatt nagy a valószínűsége annak, hogy a Kreml Ukrajna megszerzésére irányuló vágya párosult azzal az erős hittel, hogy képes ellenállni a sokkal szigorúbb szankcióknak is. A megtorlás fő formájaként a szankciókkal való fenyegetés sem volt elegendő. Egyrészt az elrettentés diplomáciai cselekedet, és mint ilyen, többről szól, mint katonai képességekről és azok használatára való hajlandóságról.

A Nyugat azon fenyegetése, hogy egy invázió esetén védelmi képességet biztosít Ukrajnának, nem tántorította el a Kremlt. Mint fentebb említettük, a 2014 és 2022 közötti időszak nagy részében Ukrajnának szóló átfogó segítségnyújtási csomag elsősorban a védelmi és biztonsági szektor hosszú távú reformjára, a közös normák és értékek előmozdítására, valamint a demokratikus intézmények megerősítésére összpontosított. Az Ukrajna közvetlen védelmi képességének kiépítésére tett erőfeszítések, különös tekintettel a Donbaszban folyó háborúra, magukban foglalták a katonai segítségnyújtást és a kétoldalú képzési programokat. Ezek a hozzájárulások a hírszerzési támogatástól, a vezetési és irányítási és védelmi fegyverrendszerek használatától, a biztonságos kommunikációtól a katonai egészségügyi ellátásokig terjedtek. Ezen időszak nagy részében a nyugati államok többsége anyagi támogatását a nem halálos felszerelések biztosítására korlátozta, mert tartottak az Oroszországgal fennálló feszültségek eskalálódásától.

Néhány évvel a donbaszi háború után számos szövetséges, köztük az Amerikai Egyesült Államok és az Egyesült Királyság, „halálos” védelmi fegyvereket, például páncéltörő fegyverrendszereket helyezett segélycsomagjaiba. A kifejezett fenyegetés azonban, hogy Ukrajnát komoly védelmi képességekkel lássák el, nem hangzott el egészen addig, amíg 2022 tavaszán elkerülhetetlennek nem tűnt az invázió. Valójában komoly viták zajlottak a nagy intenzitású hadviseléshez szükséges nehézfelszerelések, például harckocsik, tüzérségi rakéták, légvédelmi rendszerek és föld-levegő rakéták szállítása körül. Pusztán a nyugati felszerelés Ukrajna számára biztosított lehetősége nem tántorította el a Kremlt.

Nem volt eléggé hiteles a Nyugat azon fenyegetése, hogy Ukrajnát védelmi képességekkel látja el. Azzal érveltek, hogy Putyin egyik legnagyobb tévedése az invázió előtt az volt, hogy alábecsülte a Nyugat egységét és eltökéltségét arra, hogy támogassa Ukrajnát, beleértve a fegyvereket is. Ez az értékelés igaz is lehet, de reálisan 2022 februárjában kevés bizonyíték állt az orosz vezetés rendelkezésére, hogy létrejön egy ilyen egység. Még az invázió kibontakozásakor is csak hosszas és súlyos nézeteltérések után derült ki a Nyugat eltökéltsége azt illetően, hogy jelentős védelmi képességekkel látja el Ukrajnát. Az első nyugati harckocsik csak hónapokkal az invázió után érték el Ukrajnát, és még viták folynak más felszerelések, például repülőgépek szállításáról.

Amennyiben az ukrán fegyveres erők az invázió kezdetéig a nagy intenzitású háborúkhöz szükséges nyugati katonai fegyverek és felszerelések széles választékával rendelkeztek volna, erősebb lett volna az orosz agresszióval szembeni ellenálló képességük, és sok életet megmenthettek volna. Ennek a felszerelésnek a pusztta jelenléte is elrettenthette volna az inváziót, bár ez korántsem garantált. A felszerelésben és a személyzetben fennálló számbeli fölény hatásaira vonatkozó téves feltételezések alapján sok nyugati megfigyelőhöz hasonlóan

a Kreml is komolyan túlbecsülte az orosz katonai képességeket Ukrajnával szemben. Annak érdekében, hogy ezt a hatalmas egyensúlyhiányt jelentősen kiigazítsa, a Nyugat irreális mennyiségű felszerelést szállított.

Ebben az összefüggésben nem világos, hogy a Kreml fontolóra vette volna-e az általa legjobb esetben is periférikus államnak tekintett Ukrajna legyőzésének lehetőségét, még akkor is, ha fegyveres erőit nyugati fegyverekkel látták volna el. Végül, a Nyugat soha nem foglalkozott azzal, hogy Ukrajnának többet nyújtson egy hagyományos háború eszközeinél.

Következtetések és következmények

Ukrajna megszállása a nyugati elrettentés kudarca volt?

Az ukrajnai orosz invázió nem volt a nyugati elrettentés kudarca, mivel a Nyugat soha nem fogalmazott meg világos stratégiát az ilyen eshetőség elrettentésére. Ennek ellenére nyilvánvalóan problémás, ha a Nyugat azt hinné, hogy az általa bevezetett intézkedések visszatartanak egy ilyen inváziótól. Ez a hiedelem azt jelzi, hogy a Nyugat kevésbé értette meg a Kreml motivációit, és túlbecsülte a képességét, hogy befolyásolja az orosz döntéshozatalt.

Tekintettel arra, hogy az orosz külpolitika prioritásként kezeli az általa régóta „befolyási övezetének” nevezett területeket, irreális volt azt várni, hogy a Nyugat korlátozott elrettentő fenyegetései eltántorítják a Kremlt, amint Oroszország úgy döntött, hogy megtámadja Ukrajnát. Ugyanakkor az Ukrajna elleni orosz invázió nem jelenti a nyugati elrettentés általános kudarcát. Az Oroszországgal szembeni nyugati védelmi tervezés 2014 után a NATO területére történő behatolás elrettentésére összpontosított, és ez az elrettentés sikeres is volt. Ukrajna inváziója nem jelentette azt, hogy Oroszország gyengének tekintette a Nyugat kollektív katonai képességeit. Mivel a nyugati katonai erők közvetlen részvétele Ukrajnában szóba sem jöhetett, ez egyszerűen nem szerepelt az orosz számításokban. Ukrajna inváziója akár meg is erősítheti a Nyugat elrettentő pozícióját a Kreml szemében: az orosz vezetés sok éven át gyengének, megosztottnak és képmutatónak látta a Nyugatot. Az invázió után kialakult egység és elszántság meglepte Moszkvát, és hatással lehet a jövőbeli döntésekre.

A Nyugat elriaszthatta volna Ukrajna invázióját?

Lehetetlen megmondani, hogy a Nyugat elrettentette volna-e Oroszországot Ukrajna inváziójától. Egy tisztább stratégia, amely kifejezetten az ukrajnai orosz invázió elrettentésére irányul, jobb esélyeket kínált volna a sikerre? A Nyugat csak akkor tett konkrét elrettentő fenyegetéseket azzal kapcsolatban, hogy mi fog történni egy invázió esetén, ha az már szinte elkerülhetetlennek tűnt. Hamarabb kellett volna közölnie ezt az információt? Talán, de egy ilyen stratégia korábbi szakaszban történő megfogalmazása megkívánta azt a meggyőződést, hogy a közeljövőben nagyon valószínű a teljes invázió. Nyilvánvaló, hogy legalább 2021 nyaráig ez nem volt többségi nézet Nyugaton. Az, hogy a NATO a védelmi reformok alapjaként Ukrajna hosszabb távú demokratikus fejlődését helyezte előtérbe a gyakorlati képzéssel és a felszerelés-ellátással szemben, semmi esetre sem sürgős ügy.

Az erősebb nyugati elrettentő fenyegetések eltántorították volna a Kremlt az inváziótól? Erre a kérdésre nehéz válaszolni. Mint ismeretes, sok nyugati állam nem volt felkészülve arra, hogy kockára tegye politikai és gazdasági kapcsolatait Oroszországgal, és aggodalomra adott okot a feszültség esetleges eszkalációja is. Ezek a korlátok lehetetlenné tették akkoriban a konszenzus elérését, de nem az egységes nyugati megközelítés hiánya volt a legnagyobb probléma. Mivel a NATO-erők közvetlen részvétele Ukrajnában kizárt, az elrettentő fenyegetések fokozásának lehetőségei valójában erősen korlátozottak voltak. Korántsem garantált, hogy a szigorúbb szankciók vagy a komoly védelmi képességek korábbi szakaszban történő

átadása Ukrajnának elegendő lett volna. Reálisan nézve nehéz elképzelni, hogy a fenyegetések bármely kombinációja, amely nem tartalmazott pusztító katonai megtorlást, hogyan lehetett volna elég hiteles ahhoz, hogy elriassa a Kreml invázióját. Még akkor is, ha az ilyen megtorlás veszélye vagy következménye növelte volna a sikeres elrettentés esélyét, ez érthető módon nem olyan lehetőség, amelyen a Nyugat komolyan elgondolkodott.

Elrettenthető-e Oroszország a jövőben?

Azzal a fenntartással, hogy az elrettentés sikere soha nem garantálható, nincs ok arra, hogy Oroszország miért lenne kevésbé érzékeny az elrettentésre, mint más államok. Az a tény, hogy egyes megfigyelők a nyugati elrettentés kudarcaként értelmezték az ukrajnai inváziót – bár nem volt olyan stratégia, amely elrettentett volna e konkrét esettől –, azt sugallja: az a meggyőződés, hogy egy működő nyugati elrettentő eszköznek képesnek kell lennie arra, hogy megakadályozza Oroszország katonai beavatkozását minden körülmények között. Ez az elképzelés irreális volt. A fő ok, amiért az orosz vezetés 2008 óta annyi erőforrást fektetett be katonai képességeinek újjáélesztésébe, hogy szembeszálljon a katonai erő alkalmazása terén a hidegháború óta kialakult nyugati – pontosabban az amerikai – monopóliummal.

Az orosz külpolitikai prioritások központi eleme a „befolyási övezetének” tartott területek feletti dominanciája. Emiatt még a bénító szankciók fenyegetése és végrehajtása sem akadályozta volna meg Ukrajna invázióját. Bár az invázió költségei jelentősnek bizonyultak Oroszország számára, és kétségtelenül tovább fognak növekedni, a Kreml valószínűleg olyan árnak tekinti őket, amelyet érdemes megfizetni azért, hogy garantálja a folyamatos cselekvési szabadságát.

Oroszország jövőbeni elrettentési esélyeinek növelése érdekében a Nyugatnak világosabban meg kell értenie, hogy pontosan mitől akarja eltántorítani a Kremlt. Ez a cél megköveteli az orosz motivációk és prioritások részletes értékelését, amelyek magukban foglalják (de nem kizárólagosan) a versengést a Nyugattal, ami a hidegháborús megközelítésekkel elriasztható. Az elrettentés csak akkor lehet sikeres, ha előrettekintő megközelítésen alapul, amely magában foglalja az orosz védelmi és biztonsági gondolkodásmód és az orosz képességek alakulásának kifinomult megértését.

A VÖRÖS ÖTVEN ÁRNYALATA: HOL HÚZZA MEG A HATÁRT OROSZORSZÁG?

A CIKK SZERZŐJÉRŐL: Polina Szinovec az odesszai Nemzeti I. I. Mechnikov Egyetem egyetemi docense (Politikatudomány és Szociológia Kar, Nemzetközi Kapcsolatok Fakultás)

FORRÁS: Polina Sinovets: Fifty shades of red: where does Russia draw the line? NATO Defense College N3, 2023. 11. https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep55139.pdf?refreqid=fastly-default%3A3867317af09c882e5f6dbc5eod19c5b4&ab_segments=0%2F5YC-7052%2Ftest&origin=&initiator=search-results&acceptTC=1 (Letöltés időpontja: 2023. 12. 03.)

Bevezetés

Az Ukrajna elleni háborúnak kezdettől fogva sajátos jellemzője a nukleáris eszkaláció veszélye. Ahogy Putyin elnök a 2022. február 24-i beszédében kifejtette, „aki megpróbálja fenyegetni országunkat vagy népünket, annak tudnia kell, hogy Oroszország válasza

azonnali lesz, és olyan következményekhez vezet, amelyekkel még soha nem szembesült történelme során”.

A kijelentés vitához vezetett arról, hogy pontosan mi váltja ki a nukleáris eszkalációt: hol húzódnak valójában Oroszország vörös vonalai? A tanulmány meghatározza, hogy mit is jelent a „vörös vonal” a nemzetközi kapcsolatok elméletében, és felvázolja az ukrajnai háborúban történő alkalmazásukhoz kapcsolódó narratívákat és idővonalat. Ezután a vörös három árnyalatát javasolja az általuk képviselt fenyegetés különböző fokozatainak kategorizálására. A szerző arra a következtetésre jut, hogy Oroszország nukleáris retorikája inkább csökkentette, mint növelte a konfliktus jelentős eszkalációjának esélyét.

Definíció és kronológia

A nemzetközi kapcsolatokban a „vörös vonalak” meghatározása szerint „az ellenfél szándékának manipulálása (többnyire nyilvános) elrettentés céljából tett kijelentésekkel, utalva egy bizonyos küszöb szándékos átlépésére az ellenfél részéről, és ennek átlépése esetén a megfelelő ellenlépésre”. A vörös vonal jelzése tehát több mint pusztán egy eszkaláló lépés vagy egy pont, ahonnan nincs visszaút; ez mindenekelőtt egy kommunikációs mechanizmus, amelynek célja az elrettentés, jelezve, hogy mi történne egy bizonyos lépés megtételével.

Ukrajnával összefüggésben Oroszország a 2022. február 24-i első eseményt követően többször is jelezte az ilyen vörös vonalak létezését. Három nappal később Oroszország bejelentette, hogy készenlétbe helyezi nukleáris erőit, miután Ukrajna repülési tilalmi zóna elrendelését kérte, és felajánlotta lengyel MiG–29 vadászbombázók – az Amerikai Egyesült Államok égisze alatt történő – átadását Ukrajnának. 2022 májusának végén, amikor az Amerikai Egyesült Államok elfogadta az Ukrajnának nyújtott átfogó katonai segítségnyújtásról szóló törvényjavaslatot, Moszkva új fenyegetést adott ki, és kijelentette, hogy a nagy hatótávolságú rendszerek Kijevnek történő átadása „elfogadhatatlan”.

Maga Putyin hangsúlyozta, hogy Oroszország „elég mennyiségű fegyverrel rendelkezik ahhoz, hogy lecsapjon azokra a létesítményekre, amelyeket eddig nem támadtak meg”, utalva a háború esetleges eszkalációjára, ha a nagy hatótávolságú rakétarendszereket Ukrajnának leszállítanák.

Az egyik legfélelmetesebb üzenet Putyin 2022. szeptember 21-i beszédében hangzott el. Egyes ukrán régiók hivatalos annektálása kapcsán kijelentette: „ha Oroszország úgy érzi, hogy területi integritása veszélyben van, minden rendelkezésünkre álló védelmi módszert bevetünk, és ez nem blöff.”

2023 elején, amikor az Amerikai Egyesült Államok és egyes szövetségesei döntést hoztak Ukrajnának fejlettebb fegyverekkel, például harckocsikkal és F–16-os repülőgépekkel történő ellátásáról, Anatolij Antonov, Oroszország washingtoni nagykövete rámutatott, hogy minden ukrán csapás a Krím félszigeten Oroszország elleni csapásnak minősül, míg Lavrov orosz külügyminiszter „elfogadhatatlan eszkalációnak” nevezte azokat. A valóságban természetesen Oroszország ez idáig nem alkalmazott nukleáris fegyvereket, bár saját vörös vonalait átlépték.

Hogyan lehetnek a „vörös vonalak” lehetőségek

A vörös vonalakkal az a probléma, hogy ezek az elsők és a legfontosabbak a kommunikációs gyakorlatban, és mint ilyen, egy konstruktív vörös vonal az, amely egyértelműen kommunikálja a körülményeket és/vagy a küszöböt, valamint az átlépés következményeit.

Oroszország ezek közül egyiket sem tette meg. Ehelyett különféle vörös vonalakat használt, amelyeket a kontextustól függően a „sötétvöröstől” a „világos rózsaszínig” definiálhatunk.

A „sötétvörös” Ukrajna és támogatói minden olyan lépéseként definiálható, amelyet Oroszország a nukleáris eszközök alkalmazásához vezető provokációként értelmezhet – kezdve Oroszország megtámadásától a megfenyegetésig, nemhogy megaláztatásáig vagy vereségéig.

Ebben a vörös árnyalatban még az orosz városok elleni támadásokhoz felhasználható nagy hatótávolságú fegyverek Ukrajnának szállítása is a konfliktus nukleáris szintre való eszközlődését idézheti elő, amit Putyin 2022 májusában „elviselhetetlennek” minősített. Putyin 2023. február 21-i beszédében szintén „vörös vonalnak” tekintette a vadászrepülőgépek Ukrajnába szállítását.

Az orosz vörös vonalak második olvasata arra utal, hogy kétértelműségük szándékos, mivel az űrt a nyugati félelmek tölthetik be az eskalációval kapcsolatban. Ez azt jelentené, hogy Oroszország felfogásában nincsenek egyértelmű vörös vonalak, csak egy sor lehetőség van a lehetséges kockázatok és előnyök tekintetében.

2022 októberében Putyin – a „minden rendelkezésre álló fegyverrendszer alkalmazásával” az elcsatolt területek megtartására vonatkozó – beszédére válaszul a Biden-kormány határozott jelzéseket küldött az orosz vezetésnek: az Ukrajna elleni nukleáris bevetést hagyományos csapással fogják megtorolni. Szinte azonnali válaszlépéssel Putyin és külügyminisztériuma hirtelen kizárta az Ukrajna elleni orosz atomtámadás lehetőségét. Ez viszont azt sugallja: Oroszország nukleáris arzenálját használja elrettentésül, hogy szándékosan alacsonyabb szinten tartsa a konfliktust a NATO-val való közvetlen konfrontáció elkerülése érdekében. Ezt az értelmezést támasztja alá az a tény, hogy Oroszország nem bombázott a NATO-tagországo kból Ukrajnába irányuló fegyverkonvojokat, ellentétben a csecsenföldi vagy szíriai gyakorlattal.

Az orosz vörös vonalak harmadik olvasata az orosz hivatalos elrettentés doktrínájából ered, összekapcsolva őket Oroszország területi integritásával és a rezsim túlélésével.

Ebben az esetben a vörös vonal az alapvető elrettentés fogalma, amely a tömegpusztító fegyverekre adott válaszként nukleáris vagy hagyományos alkalmazást hirdet, „amikor az állam léte veszélyben van”, ahogyan Oroszország hivatalos dokumentuma is megállapítja.

Az egyetlen probléma ezzel a vonatkozással az, hogy nem határozták meg, milyen körülmények között értelmezné Putyin a Nyugat cselekedeteit a bukásához vezető okként. A szövetségi közgyűlése előtt tartott beszédében az orosz elnök az Új START felfüggesztését azzal indokolta, hogy a Nyugat által követett célként „Oroszország stratégiai vereségét” jelölte meg.

Hasonlóképpen, a területi integritás elmosódott fogalom az annektálás kontextusában. A Krím vörös vonal Oroszország számára, vagy sem? Az orosz retorika és a tettek azt sugallják, hogy igen. Természetesen ugyanez a kérdés feltehető a Donbasz esetében is, amelynek védelme Putyin Ukrajna elleni „különleges hadműveletének” hivatalos indoka lett. Az Oroszország által a közelmúltban elfogadott törvények ellenére azonban a Donbasz integrációjáról a Krímmel ellentétben nem volt egységes orosz felfogás azzal kapcsolatban, hogy az orosz terület lenne.

Nézzük a hatásokat

Az orosz retorika elemzése helyett az orosz akciókat is elemezhetjük. Ahogy Alekszej Poljanszkij, Oroszország állandó ENSZ-képviselőjének helyettese kijelentette: „egyre több jelet küldünk, amelyek azt mutatják, hogy néhány vörös vonalat már átléptek, de talán

a legvörösebb vonalakat még nem. Ennek ellenére nem hagyták abba a nyugati támogatást Ukrajnának, de mértéke lelassult.

Például Ukrajna visszatérő kérése az Amerikai Egyesült Államokhoz a körülbelül 300 km hatótávolságú harcászati rakétarendszereik (ATACMS) szállításáról a háború első másfél évében folyamatosan meghiúsult. 2023 szeptemberében az Amerikai Egyesült Államok végül elküldött egy kisebb mennyiségű ATACMS-t Ukrajnába, hogy a jövőben nagyobb készleteket kaphasson. Ez azt jelenti, hogy a kölcsönös elrettentő retorika csökkentette a NATO és Oroszország közötti komoly konfliktus lehetőségét, és Oroszország ezért némi visszatartó hatást gyakorolt.

Az Új START felfüggesztésével és Oroszországnak a nukleáris kísérletek megújítását sejtető, átfogó kísérleti tilalmi szerződésből történő kilépésével, valamint a nukleáris fegyverek fehéroroszországi telepítésére vonatkozó nyilatkozataival nyugodtan feltételezhetjük: a nukleáris retorika állandó jellemzője marad ennek a konfliktusnak.